

Diarienummer: DO 2024/1396
Handling: 2024.19270

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
U2024/00641

Yttrande över utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi

Diskrimineringsombudsmannens (DO:s) yttrande är avgränsat till de frågor som berör DO:s uppdrag.

6.4 Rätten till sfi ska gälla i tre år

DO anser att utkastet till lagrådsremiss saknar ett tydligt diskrimineringsperspektiv och att det är svårt att följa analysen i de beskrivna konsekvenserna av förslagen. För att säkerställa att förslagen inte riskerar att missgynna vissa individer hade det varit önskvärt med en mer omfattande analys av förslagets konsekvenser i relation till den bakgrund som beskrivs i betänkandet Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66). Betänkandet lyfter tydliga utmaningar för vissa gruppers förutsättningar inom sfi. Mot bakgrund av detta finns det också en risk för missgynnande effekter av förslagen för dessa grupper.

Förslagen riskerar att missgynna vissa individer

Förutsättningarna för elever i sfi skiljer sig åt, bland annat beroende på elevernas utbildningsbakgrund. Kvinnor som studerar sfi har i regel kortare utbildningsbakgrund än män¹. En stor del av de kvinnor och flickor som kom till Sverige under åren 2020–2022 kom från länder, exempelvis Eritrea, Syrien och Irak, där det är vanligt att kvinnor och flickor helt saknar eller har kortare utbildning än män².

Bland personer med kort utbildningsbakgrund är det dubbelt så många kvinnor som män som inte är klara med sfi på fyra år³. Så kallade flyktinginvandrare från länder som Afghanistan och Eritrea har en

¹ SOU 2020:66 s.298

² Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (SOU 2020:66) s.395

³ SOU 2020:66 s.190

genomsnittlig utbildningsbakgrund på 3,9 år⁴ och riskerar därför att missgynnas av en förkortad rätt till sfi.

Även män över 40 år med flyktingstatus och en låg utbildningsbakgrund riskerar att missgynnas av förslaget. Kvinnor från vissa länder och män över 40 år med låg utbildningsbakgrund och flyktingstatus, är oftare i sfi längre än fyra år jämfört med andra elevgrupper⁵.

Fler kvinnor än män läser sfi. År 2022 var det 61 procent kvinnor jämfört med 39 procent män⁶. Lagrådsremissens förslag om en treårig rätt till sfi med möjlighet till sex månaders förlängning (förutsatt att förlängningen följer direkt på en tidigare beviljad period) riskerar särskilt att missgynna kvinnor. Förslagets tidsfrister riskerar att missgynna kvinnor i högre utsträckning än män, då de ofta vid barnets första levnadstid är föräldralediga mer än män. Begränsningarna i tid kan innebära att en sfi-elev endast kan vara föräldraledig i färre än sex månader efter de första tre åren av beviljad sfi. Då föräldraledighet inte ska avräknas de tre åren medför detta att den som är föräldraledig riskerar att få en kortare rätt till sfi än den som inte är föräldraledig.

Även elever med funktionsnedsättningar som kan medföra svårigheter i studierna eller som medför sjukhusvistelser, kan missgynnas av en förkortad sfi. Detta då det i utkastet till lagrådsremiss inte uttryckligen tas hänsyn till eventuella behov som kan uppstå till följd av en funktionsnedsättning. På samma sätt avräknas inte heller sjukdomsperioder från studietidens totala omfattning.

DO kan i likhet med forskning konstatera att i takt med att det skönsmässiga utrymmet i myndighetsutövning ökar, så ökar även risken för diskriminering⁷. Om varje elevs särskilda skäl till förlängning ska bedömas i sitt unika fall finns det en risk för bristande likvärdighet mellan, såväl som inom, olika kommuner beroende på hur elevers särskilda skäl till förlängning av sfi tolkas och bedöms. Vilket kan utgöra ett hinder för allas lika rättigheter och möjligheter.

Mot bakgrund av ovan finns det en risk för missgynnande effekter av förslagen för kvinnor, män över 40 och personer med viss etnisk tillhörighet

⁴ SOU 2020:66 s.292

⁵ SOU 2020:66 s.306

⁶ Lagrådsremiss Skärpta krav i Sfi s.51

⁷ Jfr Hussénius 2022:66-76

samt personer med vissa typer av funktionsnedsättningar. Förslagen om en treårig rätt till sfi kan därför riskera att få en negativ inverkan på lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning och ålder, i fråga om tillgång till sfi. Med anledning av detta avstyrker DO att förslaget i 6.4 genomförs.

8. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

DO avstyrker förslaget mot bakgrund av ovan.

Beslut i detta ärende har fattats av Cecilia Narby efter föredragning av utredaren Olivia Novotny.

Cecilia Narby
Chef för Utvecklings- och analysenheten